

VNIVERSITAT Đ VALÈNCIA

SISTEMA POLÍTIC ESPANYOL

**ELECCIONS I COMPORTAMENT ELECTORAL:
ELECCIONS AUTONÒMIQUES, LOCALS I
EUROPEES.**

Òscar Barberà

SUMARI

- INTRODUCCIÓ
- LES ELECCIONS AUTONÒMIQUES
- LES ELECCIONS LOCALS
- LES ELECCIONS EUROPEES
- INTERACCIONS ENTRE ARENES

INTRODUCCIÓ

Preguntes rellevants:

- Quines són les principals característiques del comportament electoral en les eleccions autonòmiques, municipals i europees?
- Identificar semblances i diferències entre les principals característiques del comportament electoral dels diferents tipus d'eleccions.
- Identificar les Espanyes electorals (diferenciació territorial en el comportament electoral autonòmic).
- Establir les principals interaccions derivades de la natura multinivell de la política espanyola.

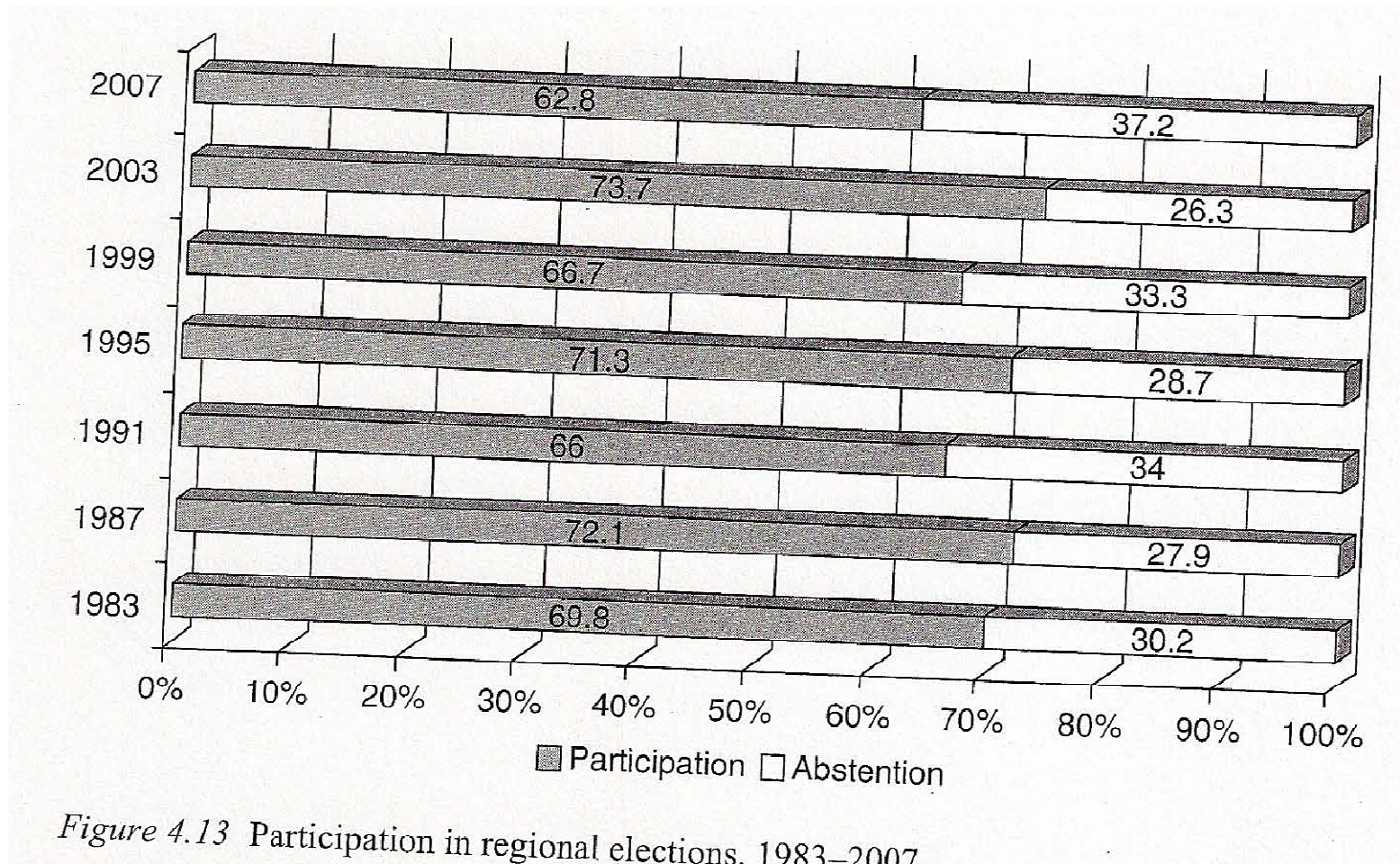
ELECCIONS AUTONÒMIQUES

○ PARTICIPACIÓ ELECTORAL

- Pauta estable de participació global en les eleccions autonòmiques.
  - Entre el 60% i el 70% del cens
  - Deu punts per sota de les generals
- Diferències de participació entre comunitats?
  - Homogeneïtat en les del règim comú tot i que diferències:
    - Les illes Balears, Canàries, Astúries, Madrid (baixa)
    - Castella-la Manxa, Extremadura, Cantàbria (alta)
  - Diversitat en la resta:
    - Andalusia, molt altes però tendeix a coincidir amb generals.
    - Galícia i Catalunya les més baixes (**tercer ordre?**).

ELECCIONS AUTONÒMIQUES

○ PARTICIPACIÓ ELECTORAL

Font: Magone, 2008

ELECCIONS AUTONÒMIQUES

○ PARTICIPACIÓ ELECTORAL

TABLA 19.1.—Evolución de la participación en elecciones autonómicas
(CCAA con ciclo electoral común)

	1983	1987	1991	1995	1999	2003	2007	Media
Castilla-La Mancha	73,3	75,4	72,5	78,8	74,9	76,3	74,2	75,1
Extremadura	71,9	74,4	71,0	78,3	73,4	78,0	76,1	74,7
Cantabria	73,6	76,3	72,3	74,0	68,8	73,0	74,0	73,1
La Rioja	70,2	72,5	69,0	76,2	68,7	75,1	74,4	72,3
Castilla y León	70,0	73,2	67,6	74,4	69,4	72,7	72,6	71,4
C. Valenciana	67,9	74,5	69,2	76,0	67,8	71,5	70,9	71,1
Murcia	68,5	73,0	67,2	76,0	67,7	70,0	68,8	70,2
Navarra	70,9	72,9	66,7	68,4	66,2	70,7	70,8	69,5
Aragón	66,7	69,7	64,6	71,1	65,8	70,4	67,4	68,0
Madrid	69,7	69,9	58,8	70,4	60,9	62,5	68,9	65,9
Asturias	65,0	66,8	58,7	69,1	63,6	63,8	61,9	64,1
Canarias	60,5	65,4	61,7	64,2	62,7	64,6	63,8	63,3
Islas Baleares	64,8	66,7	60,4	63,6	57,5	62,8	60,7	62,4

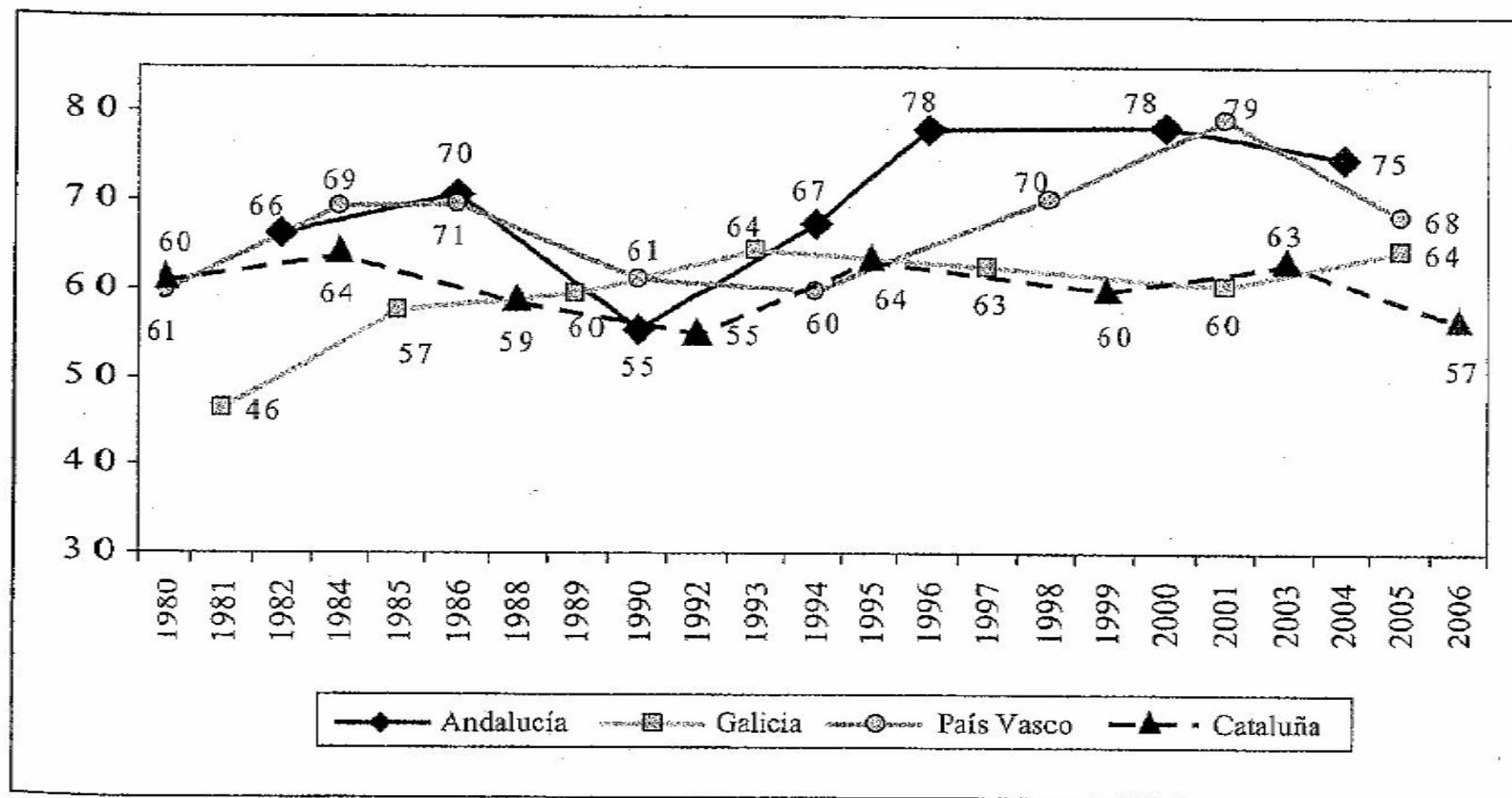
Fuente: Actualización de la tabla publicada en Anduiza y Bosch (2004).

Font: Font i Méndez (2008)

ELECCIONS AUTONÒMIQUES

○ PARTICIPACIÓ ELECTORAL

GRÁFICO 19.3.—Evolución de la participación en elecciones autonómicas
(CCAA con ciclo electoral diferenciado)

Fuente: Elaboración propia a partir de la actualización de los datos publicados en Anduiza y Bosch (2004).

ELECCIONS AUTONÒMIQUES

○ ORIENTACIÓ DEL VOT

- Eleccions autonòmiques són dominades pels dos grans partits nacionals
  - Hi ha molt poques CA de domini exclusiu d'un partit
    - Andalusia, Extremadura, Castella-la Manxa pel PSOE
    - Castella i Lleó (1983), Madrid (1991) pel PP.
- Important presència dels PANE a nivell autonòmic
  - Problema: com definir els PANE
  - PANE dominants en algunes comunitats autonòmes
    - Catalunya, País Basc, Navarra.
  - Rellevants (clau governabilitat) en d'altres:
    - Canàries, Galícia, Cantàbria, Balears, Aragó.

ELECCIONS AUTONÒMIQUES

○ ORIENTACIÓ DEL VOT

Cuadro 1. Los tres partidos más votados en elecciones autonómicas, 1980-2007

	1983	1987	1991	1995	1999	2003	2007
Andalucía*	PSOE-AP-UCD	PSOE-AP-IU	PSOE-PP-IU	PSOE-PP-IU	PSOE-PP-IU	PSOE-PP-IU	PSOE-PP-IU
Aragón	PSOE-AP- PAR	PSOE- PAR -AP	PSOE- PAR -PP	PP-PSOE- PAR	PP-PSOE- PAR	PSOE-PP- ChA	PSOE-PP- PAR
Asturias	PSOE-AP-PCE	PSOE-AP-CDS	PSOE-PP-IU	PP-PSOE-IU	PSOE-PP-IU	PSOE-PP-IU	PSOE-PP-IU
Baleares	AP-PSOE- UM	AP-PSOE-CDS	PP-PSOE- PSM	PP-PSOE- PSM	PP-PSOE- PSM	PP-PSOE- PSM	PP-PSOE- PSM
Canarias	PSOE-AP-CDS	PSOE- AIC -CDS	PSOE- AIC -CDS	CC -PP-PSOE	CC -PSOE-PP	CC -PP-PSOE	PSOE- CC -PP
Cantabria	AP-PSOE- PRC	AP-PSOE- PRC	PSOE- UPCA -PP	PP-PSOE- UPCA	PP-PSOE- PRC	PP-PSOE- PRC	PP- PRC -PSOE
Castilla-La Mancha	PSOE-AP-PCE	PSOE-AP-CDS	PSOE-PP-IU	PSOE-PP-IU	PSOE-PP-IU	PSOE-PP-IU	PSOE-PP-IU
Castilla y León	PSOE-AP-CDS	AP-PSOE-CDS	PP-PSOE-CDS	PP-PSOE-IU	PP-PSOE-IU	PP-PSOE- UPL	PP-PSOE- UPL
Cataluña*	CIU -PSOE-AP	CIU -PSOE-IU	CIU -PSOE- ERC	CIU -PSOE-PP	CIU -PSOE-PP	PSOE- CIU-ERC	CIU -PSOE- ERC
Extremadura	PSOE-AP- EXU	PSOE-AP-CDS	PSOE-PP-IU	PSOE-PP-IU	PSOE-PP-IU	PSOE-PP-IU	PSOE-PP-IU
Galicia*	AP-UCD-PSOE	AP-PSOE- CG	PP-PSOE- BNG	PP-PSOE- BNG	PP- BNG -PSOE	PP- BNG -PSOE	PP-PSOE- BNG
Madrid	PSOE-AP-PCE	PSOE-AP-CDS	PP-PSOE-IU	PP-PSOE-IU	PP-PSOE-IU	PP-PSOE-IU	PP-PSOE-IU
Murcia	PSOE-AP-PCE	PSOE-AP-CDS	PSOE-PP-IU	PP-PSOE-IU	PP-PSOE-IU	PP-PSOE-IU	PP-PSOE-IU
Navarra	PSOE- UPN -AP	PSOE- UPN -HB	UPN -PSOE-HB	UPN -PSOE- CDN	UPN -PSOE- EH	UPN -PSOE-IU	UPN - NaBai -PSOE
País Vasco*	PNV -PSOE- HB	PNV -PSOE- HB	PNV -PSOE- HB	PNV -PSOE- HB	PNV -PP- EH	PNV -PP-PSOE	PNV -PSOE-PP
La Rioja	PSOE-AP- PRP	PSOE-AP-CDS	PSOE-PP- PR	PP-PSOE-IU	PP-PSOE- PR	PP-PSOE- PR	PP-PSOE- PR
Comunidad Valenciana	PSOE-AP-PCE	PSOE-AP-CDS	PSOE-PP-IU	PP-PSOE-IU	PP-PSOE-IU	PP-PSOE-IU	PP-PSOE- Entesa

* Celebraron elecciones autonómicas en 2004, 2006, 2005 y 2005, respectivamente.

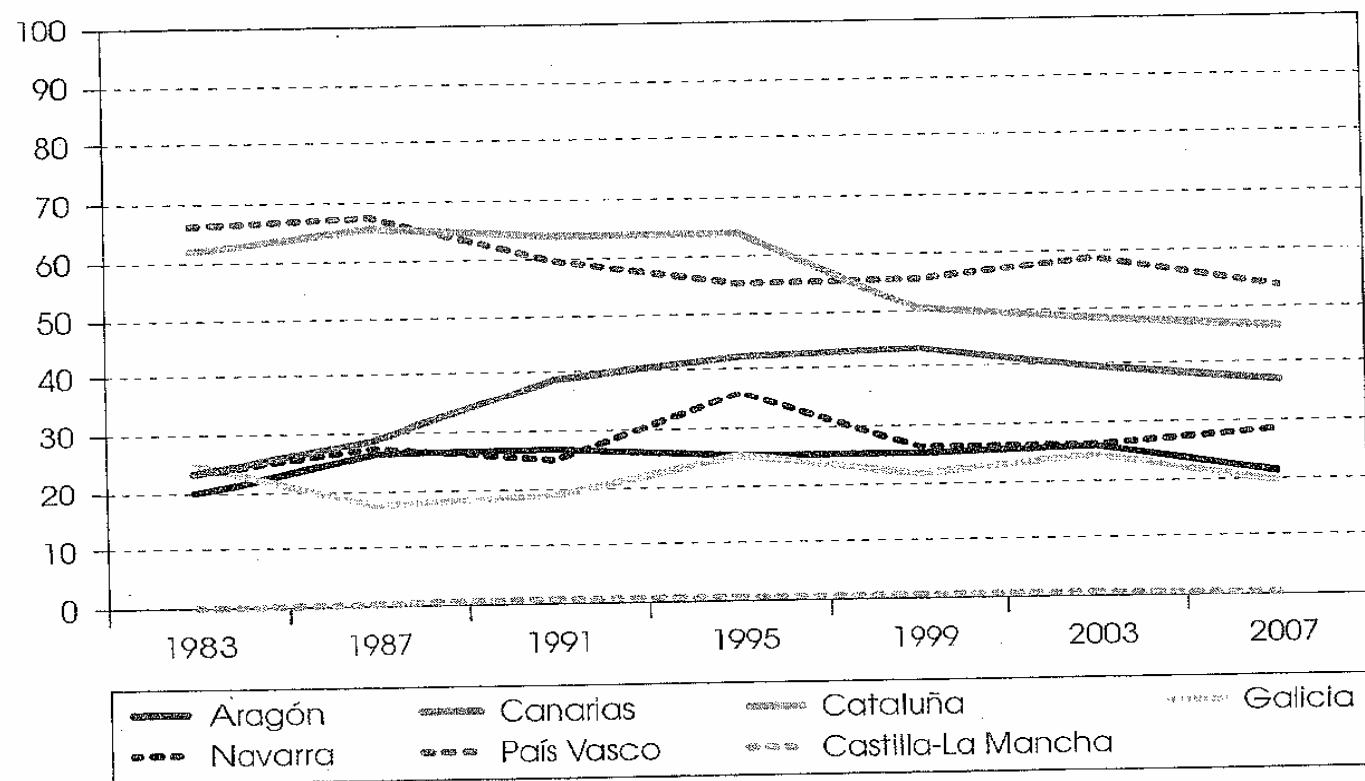
Font: Oñate i Ocaña (2008)

En negrita los partidos de ámbito no estatal; en cursiva los partidos que obtienen mayoría absoluta de escaños.

ELECCIONS AUTONÒMIQUES

ORIENTACIÓ DEL VOT (REGIONALISME)

Gràfico 15. Voto regionalista en elecciones autonómicas 1983-2007

ELECCIONS AUTONÒMIQUES

○ FRAGMENTACIÓ I VOLATILITAT

○ *Nombre efectius de partits baix* (partits importants).

- Heterogeneïtat territorial i certa tendència a la reducció del nombre de partits al llarg del temps.
  - El NEP és més baix quan no hi ha PANE
  - En la resta sistemes de pluralisme moderat o dos partits i mig.
- Pautes diferenciades (NEP més alt): Catalunya, País Basc, Canàries, Navarra, Aragó, Galícia.

○ *Tendència a la reducció de la volatilitat* (canvis de vot).

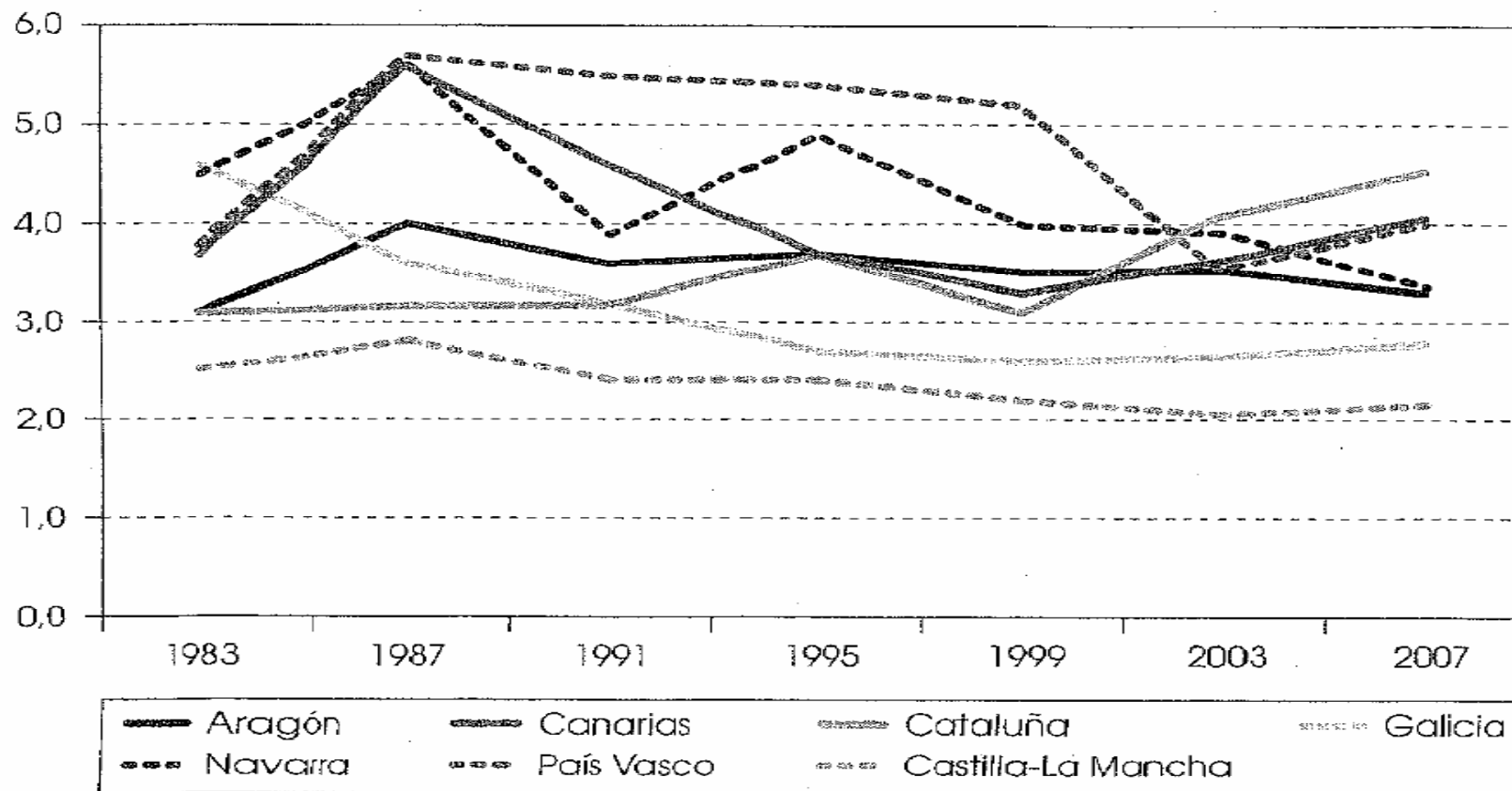
- Reducció generalitzada de la volatilitat agregada des de 1987.
- Excepció: Catalunya.

○ **NOTA:** Castella-La Manxa apareix en els gràfics com a representativa de les CA del règim comú.

ELECCIONS AUTONÒMIQUES

○ FRAGMENTACIÓ I VOLATILITAT

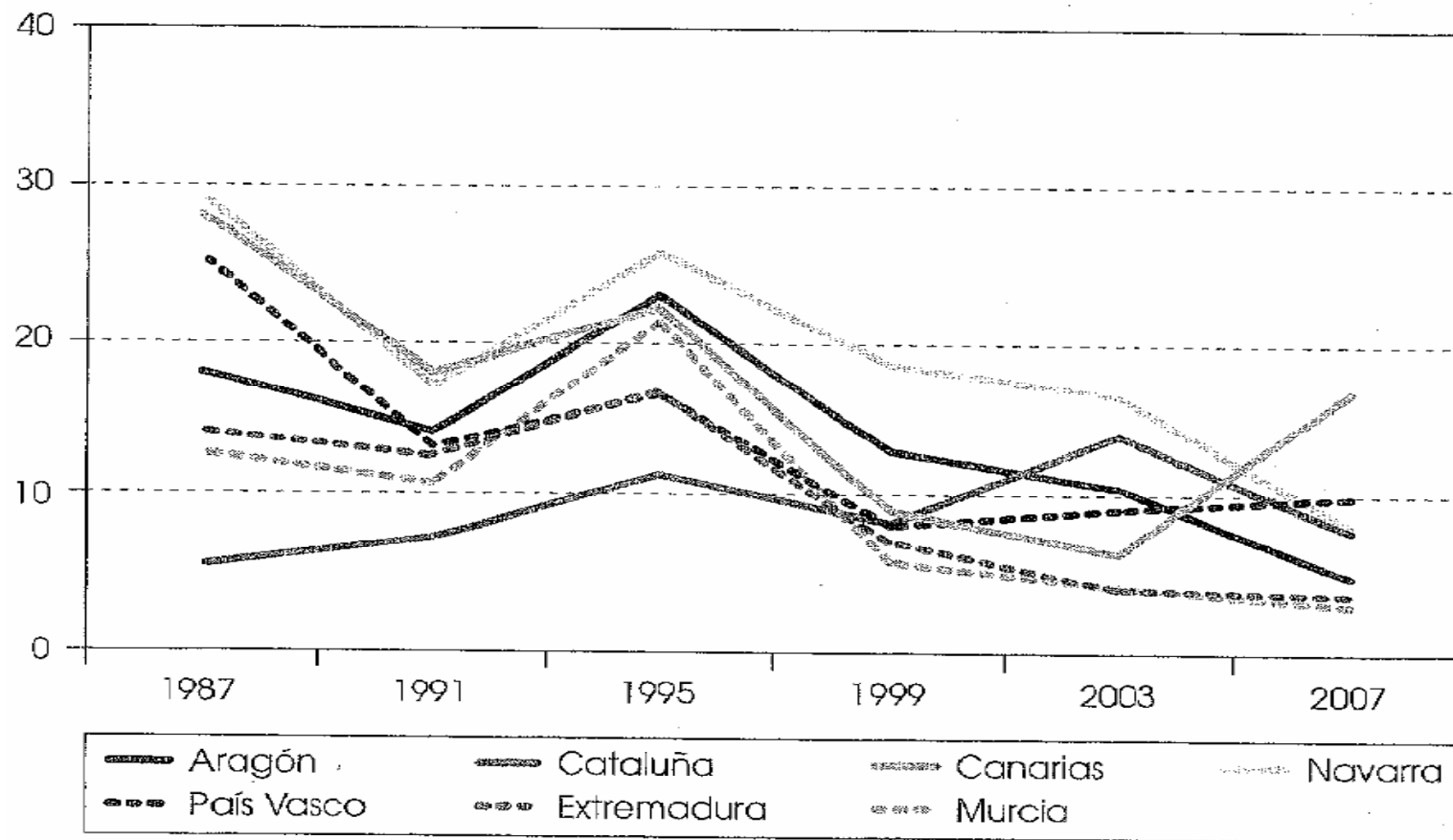
Gràfic 4. Número efectivo de partidos en elecciones autonómicas, 1983-2007

ELECCIONS AUTONÒMIQUES

○ FRAGMENTACIÓ I VOLATILITAT

Gràfic 12. Volatilitat en eleccions autonòmiques, 1983-2007

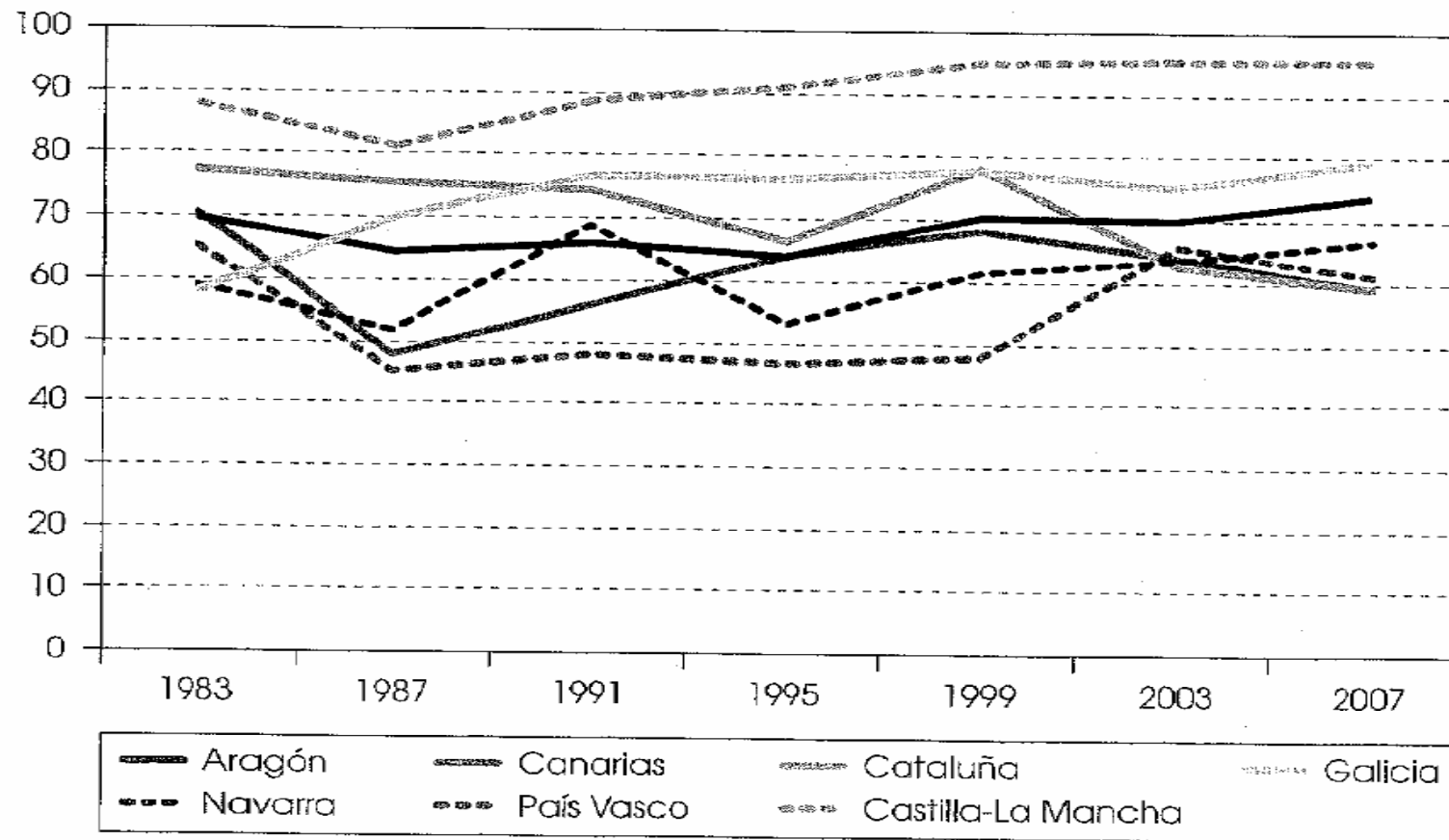
ELECCIONS AUTONÒMIQUES

- **CONCENTRACIÓ** (suma dos primers partits).
  - Estabilitat com a pauta general al llarg del temps
  - Pautes desviades (més baixes): Catalunya, País Basc, Canàries i Navarra.

ELECCIONS AUTONÒMIQUES

○ CONCENTRACIÓ

Gráfico 7. Concentración en elecciones autonómicas, 1983-2007

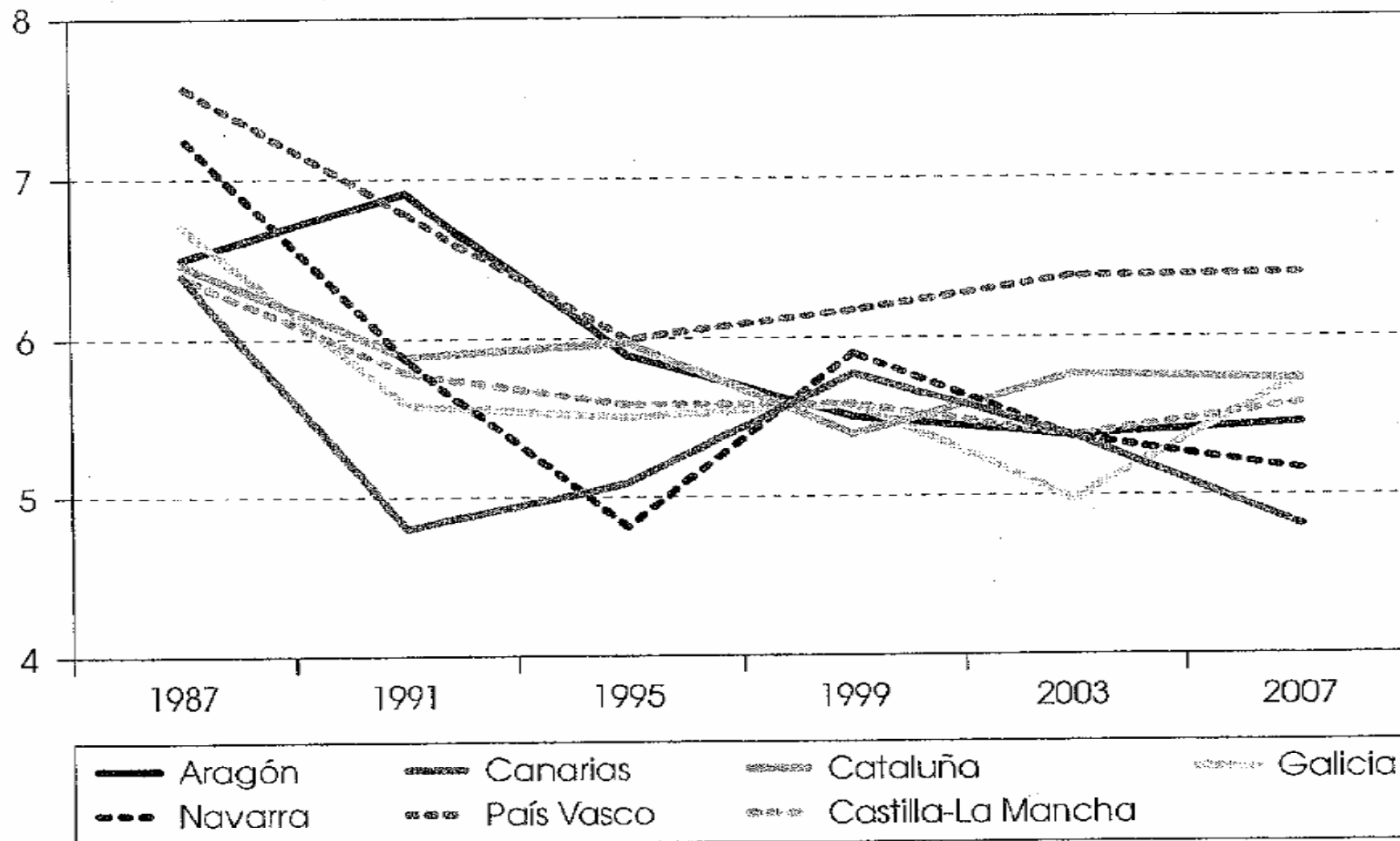
ELECCIONS AUTONÒMIQUES

- POLARITZACIÓ (distància entre els partits més allunyats).
- Descens generalitzat dels nivells de polarització
- El País Basc com a excepció

ELECCIONS AUTONÒMIQUES

○ POLARITZACIÓ

Gráfico 10. Polarización en elecciones autonómicas, 1987-2007

ELECCIONS AUTONÒMIQUES

○ QUANTES ESPANYES ELECTORALS?

- La descentralització ha produït realitats electorals diferenciades en el nivell autonòmic (també, en part, en el nivell general).
- Per què?
  - Un mateix sistema electoral, però efectes de proporcionalitat diferents en funció dels escons en joc (efectes mecànics).
  - Els ciutadans es comporten de manera diferenciada en cada tipus d'elecció.
    - Participació
      - Eleccions de primer i segon ordre.
      - Abstenció diferencial
    - Orientació del vot
      - Vot dual
  - Els efectes psicològics del sistema electoral

ELECCIONS AUTONÒMIQUES

○ QUANTES ESPANYES ELECTORALS?

- Hi ha un model comú (el de la majoria de CA de règim comú).
  - Comportament electoral i pautes de competició.
- Però hi ha realitats excèntriques en el model.
  - Catalunya, País Basc, Canàries, Navarra.
  - A mig camí entre el model comú i aquests: Galícia i Aragó.
  - Importància dels PANE en els models excèntrics.

ELECCIONS LOCALS

- PARTICIPACIÓ ELECTORAL
- Tradicionalment més baixa que la participació en les eleccions generals i autonòmiques
  - En una franja semblant a les autonòmiques (60%-70%)

ELECCIONS LOCALS

○ PARTICIPACIÓ ELECTORAL

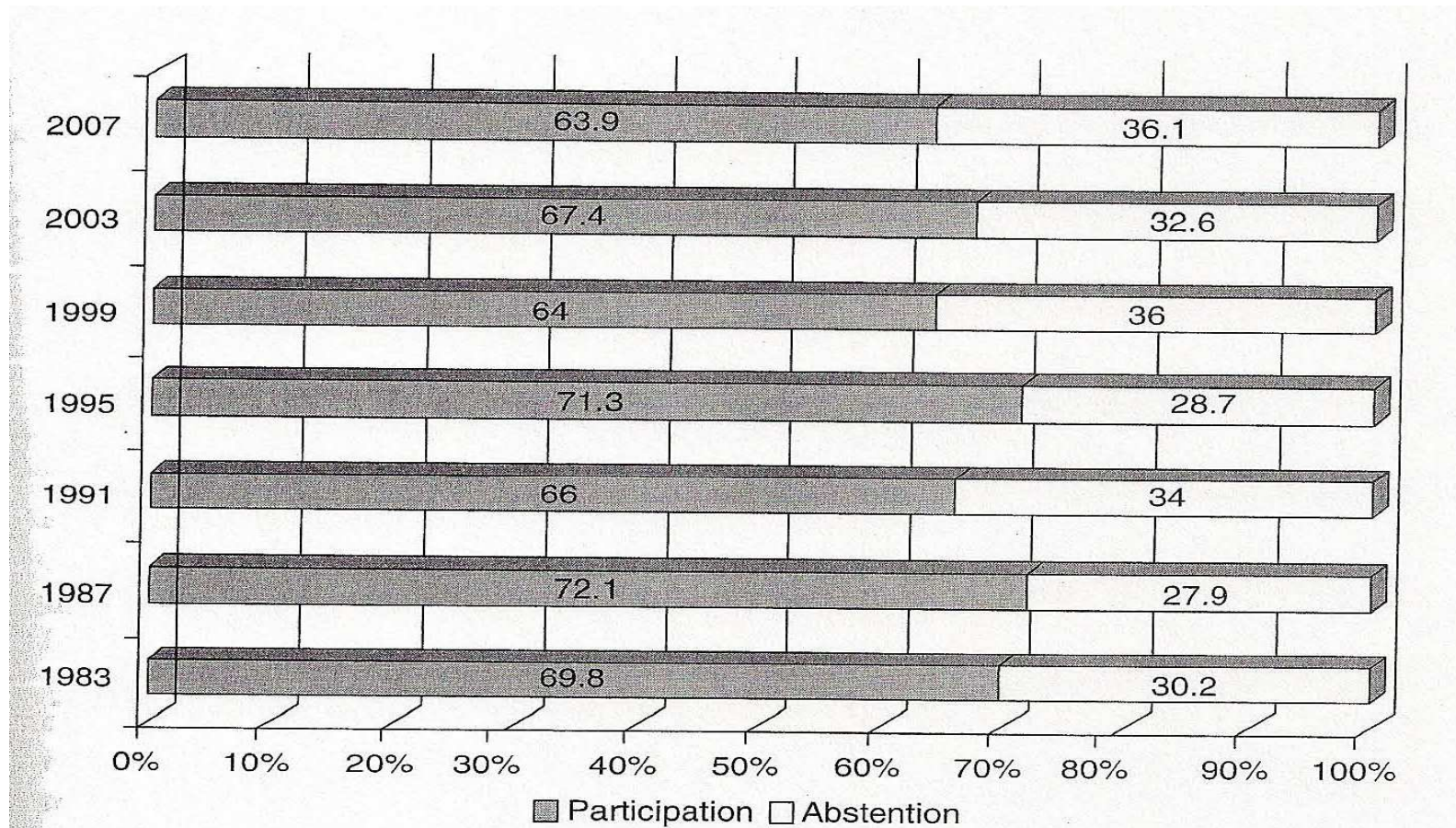

Figure 4.12 Participation in local elections, 1983–2007.

Source: Ministry of the Interior, <http://www.mir.es> and *El País*, 28 May 2007: 21.

ELECCIONS LOCALS

- ORIENTACIÓ DEL VOT
- El comportament en les eleccions locals ha seguit pautes molt semblants a les del nivell nacional
  - Predomini dels dos grans partits nacionals (PP-PSOE).
    - Diferències importants durant la dècada de 1980
    - Progressiva tendència a la igualació entre ells
  - Pes dels PANE i dels independents.
    - Creixen els independents? Certa tendència a la reducció del nombre de regidors obtinguts pels d'independents i dels partits presents.

ELECCIONS LOCALS

○ ORIENTACIÓ DEL VOT

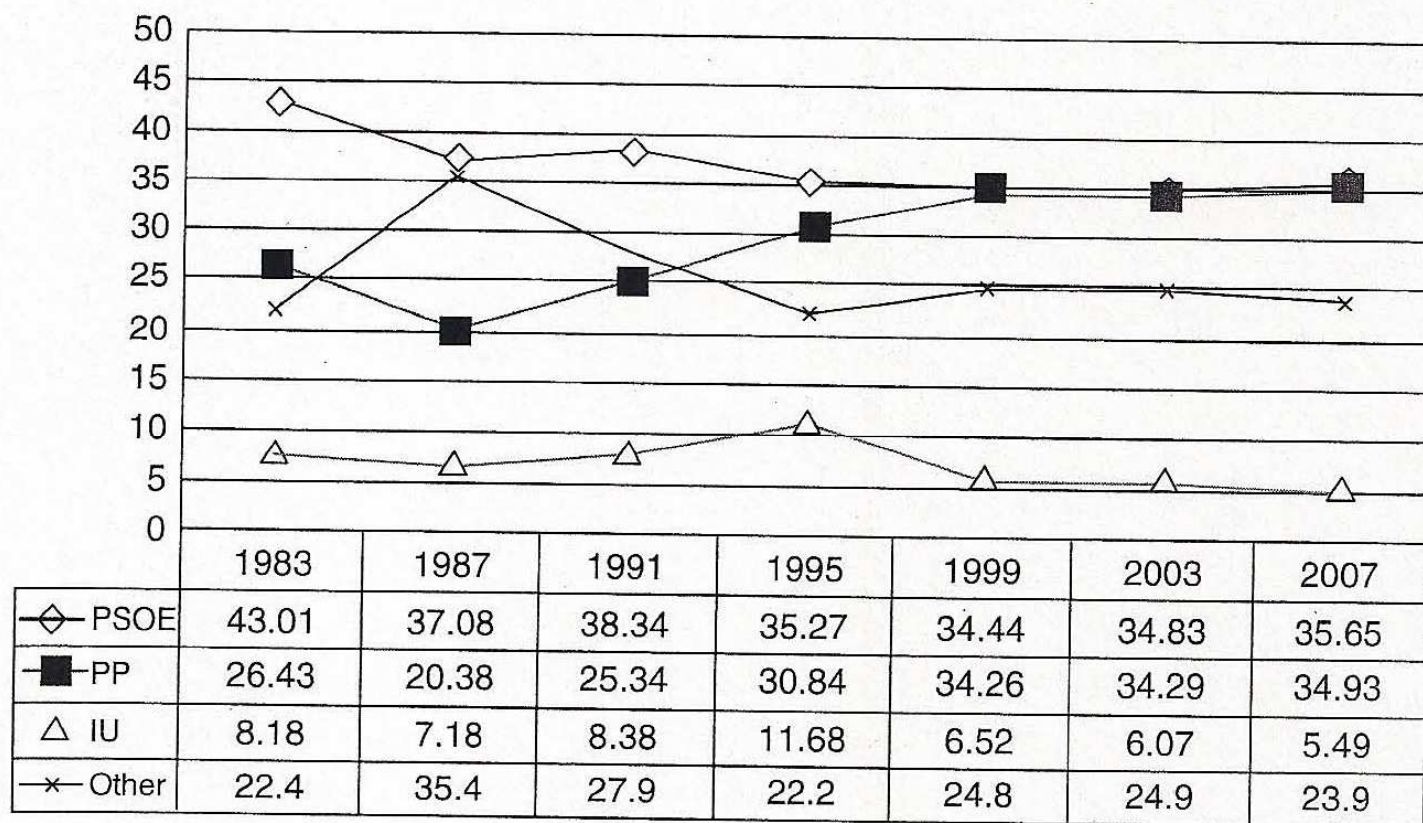

Figure 4.14 Results of local elections, 1983–2007.

Font: Magone 2008

ELECCIONS LOCALS

ORIENTACIÓ DEL VOT

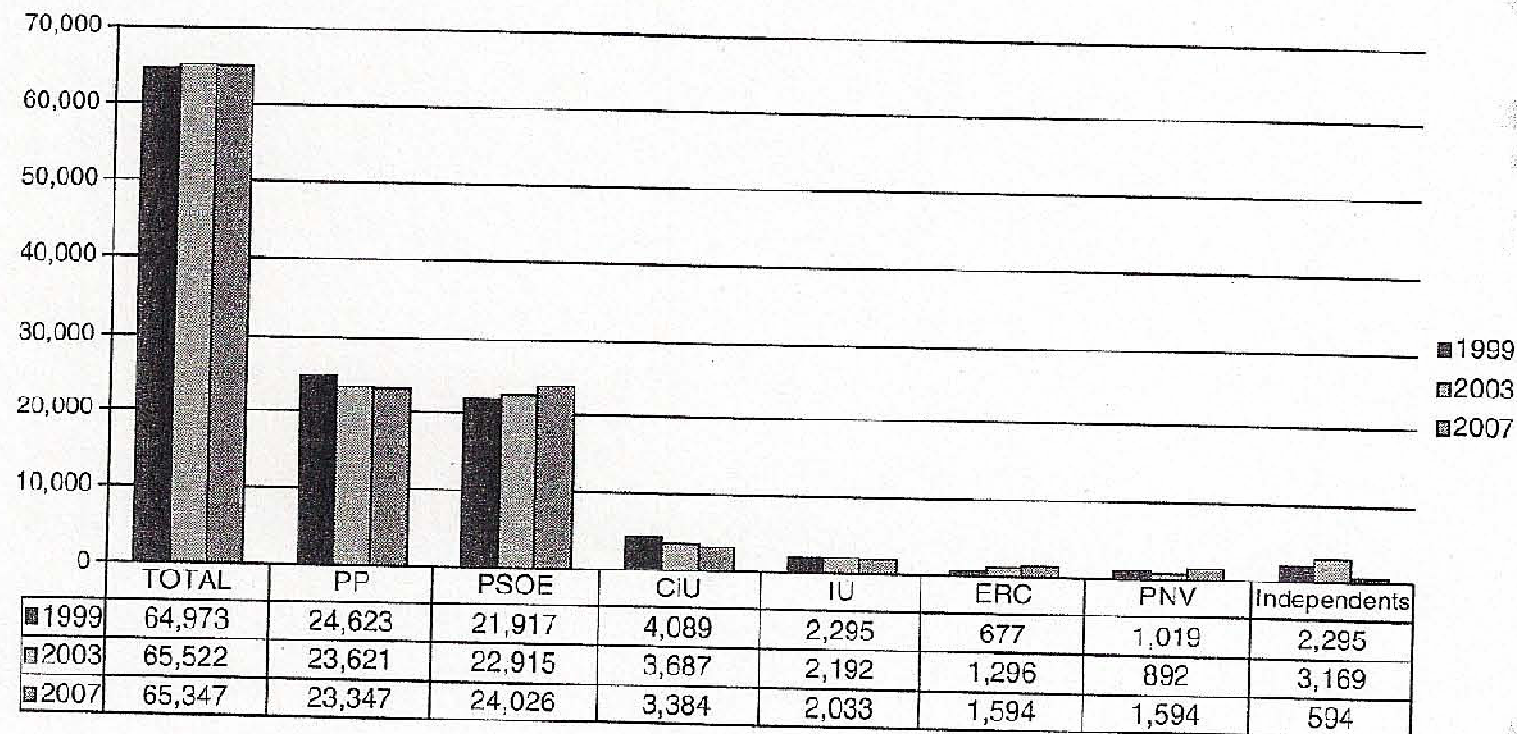

Figure 4.15 Elected councillors for main political groups after the local elections of 1999, 2003 and 2007.

ELECCIONS EUROPEES

- PARTICIPACIÓ ELECTORAL
- Participació molt baixa
  - Fortes oscil·lacions en la participació
  - Entre el 68% de les primeres i el 45% de les dues darreres
- Explicacions: eleccions de tercer nivell?
  - Desencant d'Europa?

ELECCIONS EUROPEES

○ PARTICIPACIÓ ELECTORAL

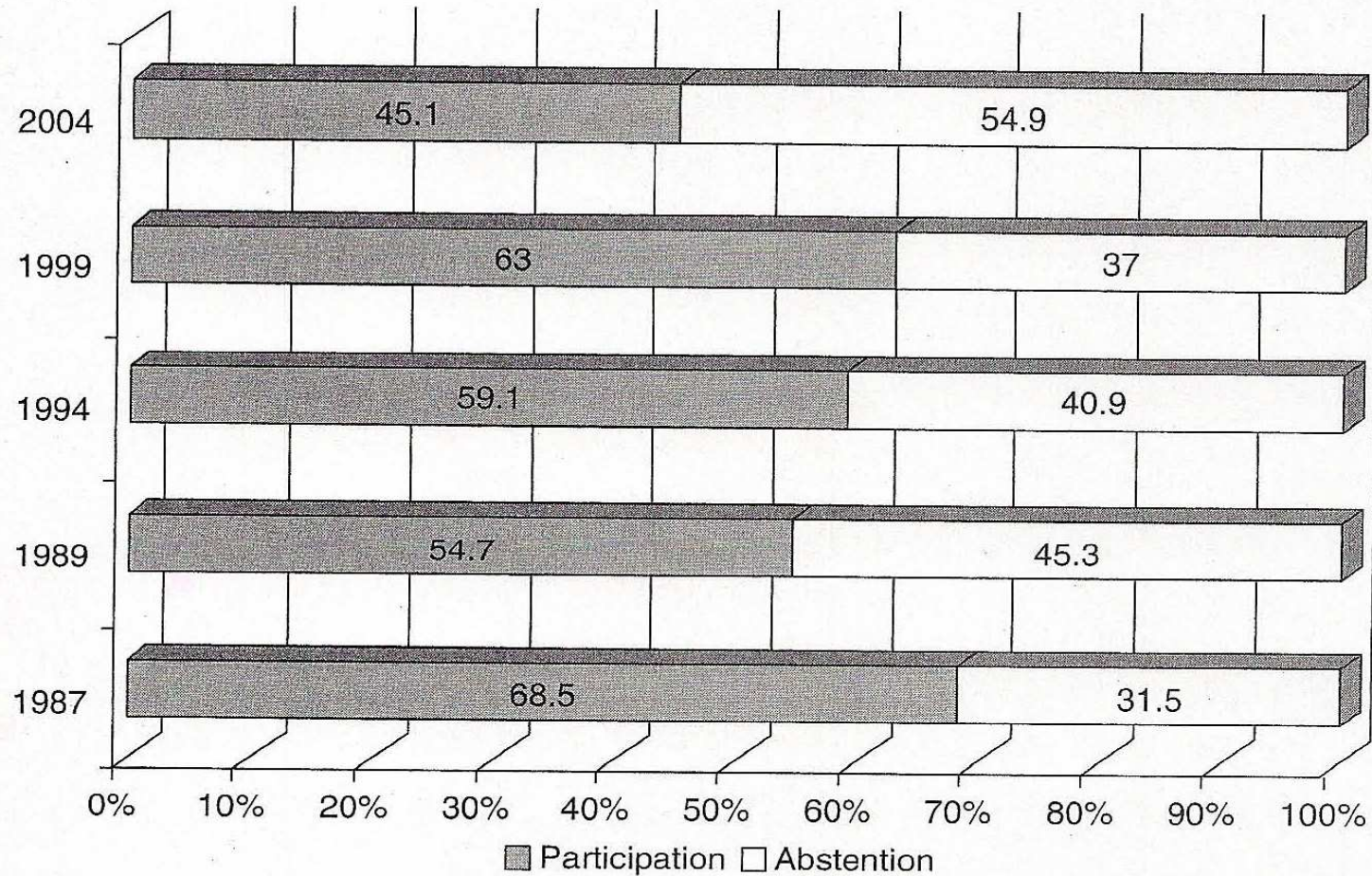

Figure 4.16 Participation in European elections, 1987–2004.

Font: Magone, 2008

ELECCIONS EUROPEES

○ ORIENTACIÓ DEL VOT

- Forta nacionalització del vot:
  - Efecte mecànic del sistema electoral: UNA SOLA CIRCUMSCRIPCIÓ.
  - Efectes mecànics sistema afavoreixen els PAE enfront dels PANE.
- Necessitats pels PANE d'acumular vot: formació d'aliances.
  - Galeusca (CIU, PNV, BNG).
  - *Per l'Europa dels pobles, etc.*

ELECCIONS EUROPEES

ORIENTACIÓ DEL VOT

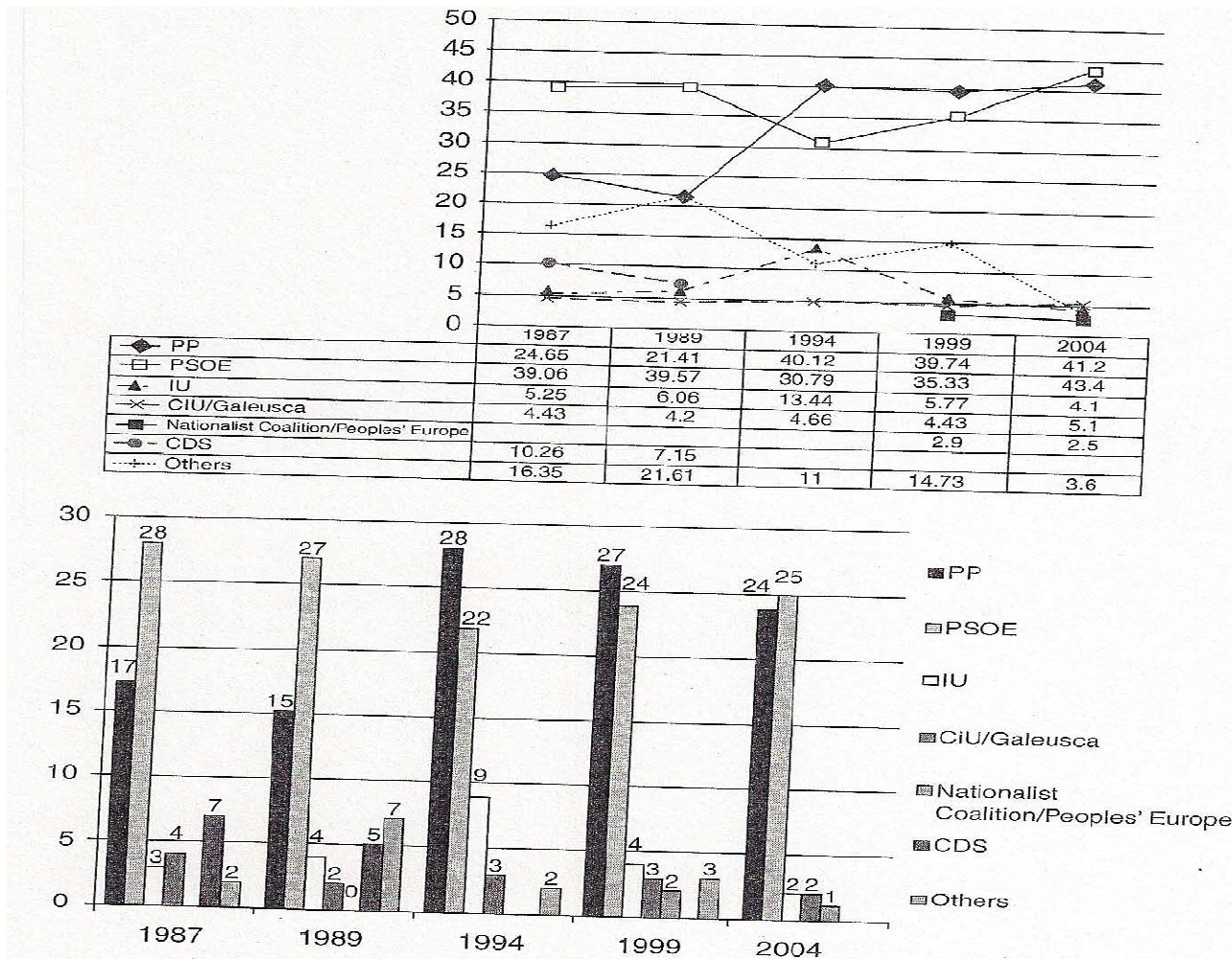

Figure 4.17 Results of the European Parliament elections, 1987-2004.

INTERACCIONS ENTRE ARENES

- A més de la lògica pròpia de cada elecció, el comportament electoral entre els diferents nivells està connectat.
- Efectes del caràcter multinivell del sistema polític en el comportament electoral dels ciutadans:
  - Les eleccions autonòmiques i locals han servit per a avançar importants canvis de vot en futures eleccions generals.
  - Les eleccions europees han servit per a mostrar el rebuig de polítiques del Govern (especialment durant els anys de majoria del PSOE).
  - Les eleccions generals tendeixen a influir profundament en el comportament de les següents eleccions autonòmiques (avantatge per a qui governa).
  - ...